

FEKETE MADÁR

— Csakhogy belihetgél. Finom alak vagy. Várj, lenal-kitom a rádiót, innál valami-t? Vodka. Finom, mi? Hát megígérted, hogy mire huszonkettő leszek, tapsol-ni fogsz nekem az ingyen páholyban. Hát nem fogsz tapsolni. El se küldtem vol-na a darabot hozzá, ha nem bíztat mindenki. Sokat vár-tatok tőlem? Nem anyagi dolog ez, hiszen állásban vagyok, ez az ügy másnak is sokat mond. Hát így tör-tént.

— A Nagy Öreg girhesen, kopaszon, pislogva nézett rám — nem is volt olyan félelmetes. De tudod mit je-lent, ha az ember tanköny-vekben tanulta őt, és most semmi glóriát nem láttam felette. Az íróasztal vonala szívét elfedte, csupán mel-lényét láttam felfelé, fehér ingét és persze ott volt fent a feje is. Előtte heverték szanaszét kéziratok, ceru-zák, tollak, könyvek, szóval nyakig ült a mások szószá-ban. Az volt a furcsa, hogy minden poros volt az asztal-on. Ezt mellékesen jegyez-tem meg akkor, de később ez is hozzájárult a dolgok-hoz. Hátamegett a fal — könyvtár. Kábé ötezer kötet. Csupa nyugalom voltam.

— Maga írta a Fekete madár című drámát, amit annyian támogatnak, álla-pította meg. Nem mosoly-gott, átnézett rajtam, mi le-het a hátam mögött, mely szinte hipnotizálja? Semmi, azt mondom. Szóval leültem, miután felszólított, hogy foglaljak helyet. Majdnem a földre ültem, alacsony, kemény bőrszékecskén ku-porogtam, térdem a fülemig ért. Most láttam, hogy mi-lyen magasban ül ő. Belém-hasított valami ritzenet — ki innen, ki —, hiszen ez az ember már régen nem ol-vas! Tudod, van így, az ember mellé is foghat ré-mületében. De hiszen írt nekem egy kis levelet — „E hó 22-én a délelőtti órákban darabja érdekében keressen fel „Az érdekében szó fogott meg, s most ott ültem hülyén, az orrom alig érte el méltóságos íróasztá-lát. Azt hiszed akkor tud-tam, hogy csupán ügyes kompilátor, adminisztrátor. Pedig mások ezt többször is említették, de én hittem benne — a darabom érde-kében.

— Tudod, ő mégis csak döntő hatalom, s mintha si-kerei csúcsán ült volna. Va-lami hegy tetején, te pedig turista jeggyel drótkötél pá-lyán egy piszok kis kabin-ban jutottál fel hozzá a nyüzsgő lenti embersokaság-

ból. — Miért fekete madár? — kérdezte váratlanul. — Ertetlenül pislogtam, szerettem volna rágyújtani, de a Nagy Öreg szemmel láthatóan nem dohányzott. — Szimbólikus cím —, ad-tam meg a választ. Talán ezután érdeklődött.

— Még egyet — folytatta kimértem —, a darabból nem derül ki, hogy miféle madárról van szó. Nagy go-lyószeme csillogott és mint-ha kuncogott volna. Rajtam mulat. Izzadni kezdtem. Mit akar velem? Komoly társalgás ez? Ó cinikusan folytatta: — Miféle fekete madár? Varjú? Vagy eset-leg valamiféle halálmadár? A szimbólika sem lehet légből kapott, darabnál semmiesetre sem. Szavamra, határozottan vigyorgott ma-gában. Ó, a fene, kár volt felülni a levélnek. Ilyenkor az ember nem túl okos. Hallgattam, nehogy elront-sam esetleges jóindulatát.

— Cukrot szedett elő kis, csinos fémdobozból, meg-nézte, bekapta. Na, gyerünk, gyerünk, a mindent, mi lesz azzal a fekete madár-al? Ez az ingerültség kive-tett dermedtségemből és a hipnotikus álom lefolyt ró-lam. Ő maga foszlott szét bennem, könyveivel, díjai-val, hatalmával. Láttam, kicsoda a Nagy Öreg. Nem szellőztet, egérszag van itt, a könyvek a polcokon szín-szerint berakva, mit szólsz? Szenilis a kis öreg. Ilyen közelből sohasem érzékel-tem a hatalmát, senkit, nem volt kellemes, maradt még bennem valami rette-gés, pedig műfogsora volt, de ha akarja, mindjárt ket-téharaphatja vele az én fe-kete madaramat. S ekkor szórkozottan elkezdtem gondolatban kovályogni.

Bejártam rövid életem zú-gait, hallottam újra a szó-nokokat, láttam őket később szürkén eltűnni piszkos mellékutcákban, éreztem a mosodaszagot, ahol anyám lassan szétmosta egész éle-tét. Vitákat, könyveket, traktorokat és mindenféle zagyaságot láttam és hal-lottam, de valami jó össze-függésben, ahogy van a az életben, ahogy kiderül — mit is akarunk, hogy is csináljuk?

— Gözölgő fejfel ültem előtte, nem is figyeltem oda, tudtam, hogy beszél, tud-tam, hogy a darab elé csa-tolt tartalmi vázlatot mond-já el, a darabot nem olvas-ta. Nem is bántam már, va-lahogy mindez természetes volt. Így kell ennek lenni. Ő dönt, én írok. Nincs más megoldás, tovább írok, meg-várom, míg meghal De ezt mindjárt elvettem. Ez tisztességtelen álláspont — önmagammal szemben.

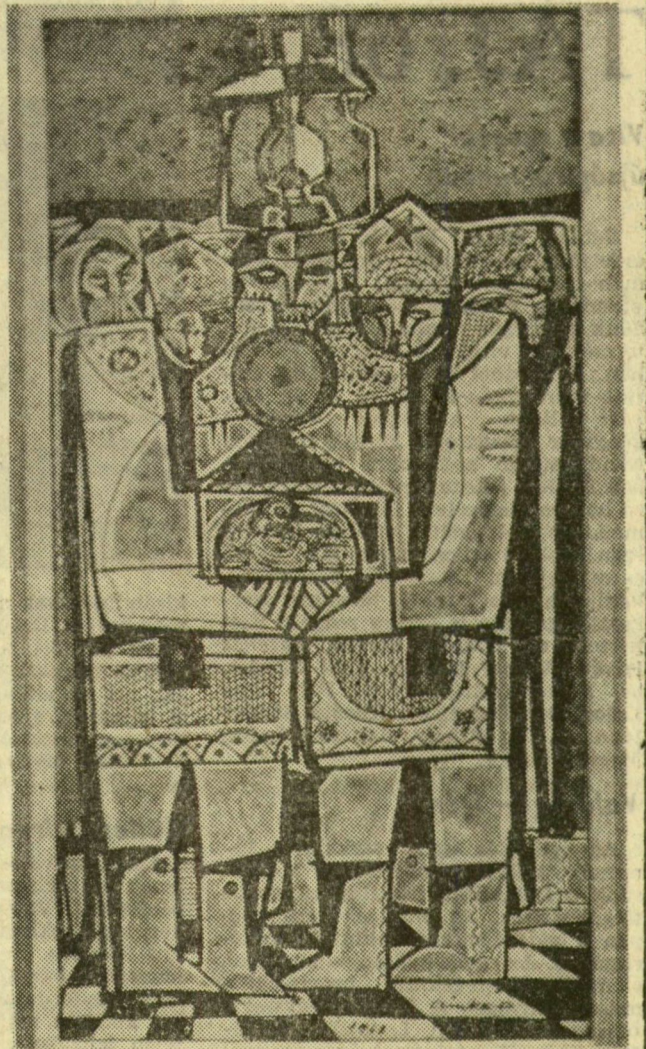
— Az apák a szakadék túlpartján állnak — zzz — hallom, mintha légy döngi-csélne valami elhagyott zugban mindenkitől elfeled-ve. — Nem értik — züm-züzmüm — az apa elveszti a lányáért folytatott harcot, holott (nem, ezt a szót nem én írtam bele) — holott (miért ismétli?) a fia tized-rangú állásban van. Kunco-gott. Ekkor ránéztem. Med-dig tűröm még? Megbánt-sam? Öreg, törődött, félti hatalmát, szegény, ha nyug-díjazná, eltűnne Káposz-tásmegyer irányában, a szél felkapná és — nincs tovább. Megértem. De ne így, az is-tenért! Ne így! Mégis felkel-tem, óvatos, némi képmuta-tó ábrázattal. A Nagy Öreg tovább darált, kezében tar-totta becsukott dossziémat. — Fiatalembere, olvasson

többet, klasszikusokat főleg. S még valamit. Nem ismeri a mát. Vesse bele magát a sűrűbe! Félek, hogy ez a darab károsan politizál Megmozdultam, elvégre, ez már személyes ügy, de az-tán kihúztam magam, ki-vettem gyengeden kezéből a dossziét. A Fekete mada-rat, amiben a mi vergődé-sünk van lepecsételve. A darab hőse, Viktor nem tiszteli a hólyagokat, a te-hetetlen hatalmasokat, de követi a tudást, a biztos embert, a jót, tisztát, erőset, önfeláldozót. Ismered min-den sorát, dramaturg vagy, két évig dolgoztunk ezen a dolgon. A Nagy Öreg még ezt mondta: — Nem hiszem, hogy bármelyik színház vállalkozna előadására. Ea-rátom, ebben igaza volt. Ő dönt, a Nagy Öreg, másutt Zöld Ember, másutt a Kö-vér Fickó. Ezt — ezt azért nem érdemeljük. Ekkor ezt mondtam neki, minden in-dulat és szemrehányás nél-kül — pedig szerettem vol-na feltépni az ablakot és le-dobni nyavalyás életét a kö-vezetre.

— Kár, hogy nem olvasta a darabot, ez nem tisztessé-ges eljárás.

— Megkövülve nézett rám, ekkor először egyene-sen a szemembe, nem, a fülem mögé. Pajtás, hogy mit láttam ezekben a szürke golyókban! Azt hinnéd dü-hőt, sértődést, vagy ijedsé-get — hiszen az igazság mindég ijedséget okoz —, nem, semmi efélet nem lát-tam benne. Egyáltalán, lát-tam-e valamit? Vagy csak képzelődtem? Nagy teret láttam, ahol néhány ember drámákból tüzet rakott, sok rakás égett, végig az orszá-gon át, Barcstól Vásárosna-ményig. Nagy számtábla állt középen, egy ember mindég újabb számokat írt rá, most ez állt a táblán: Nagy Öreg teljesítmény kimutatása. 26 748 dráma, 1109 vígjáték, 66 népszínmű, 7098 dramo-lett, 90 901 bohózat, 8887 filmnovella. Elhamvasztva.

— Ne nevéss, szavamra, valami efélet láttam a Nagy Öreg kihűlt tekintetében. De ekkor megrándult, s in-tett, hogy mehetek. Légy voltam, kellemetlen légy, elhessentett. Kirepültem az utcára és ekkor körülfogott az emberek göze, mozgása, rohantak az autók, szikráz-tak a villamosok, új plaká-tokat ragasztottak, geszte-nyét árultak. De azért ba-rátom, nagyon nehéz volt a szívem. Nagyon nehéz. Az ember tehetetlen. Ezt érez-tem.

CZINKE FERENC BETLEHEMESEK

Papp Lajos

KARÁCSONYÉNEK

Zizeg a hó,
hullik;
a nap lassan
múlik.
Fa ágára fehér csend ül.
Valahol egy csengő csendül.
Igazán
jön a szán?
A nap lassan
múlik.

Elfogy a nap
lassan;
fenn a kék
magasban
acél-madár száll körözve.
Lenn füst és tűz függönyöz be
hallgatag
falvakat.
Elfogy a nap lassan.

Öklébe fog
a nap;
egyetlen
pillanat
hosszabb ott az öröklétnél.
Aki gyilkolt s aki még él,
így lásson
karácsony?
Öklébe fog
a nap.

Másutt a hó
zizeg;
fehér minden
s hideg.
Itt korom hull, s feketedve
rákövül a rengetegre,
sír az éj,
sír a szél.
Másutt a hó
zizeg.

Hullanak a
napok;
tábori-kék
lapok
csengettyűzve útrakelnek
elmondani, hogy a gyermek
elesett,
elveszett.
Hullanak a
napok.

Zizeg a hó
s olvad;
hol szelíden,
hol vad
indulattal csattog a szél.
Félelmesen más ez a tél,
másként nőtt
zöld fenyőd.
Zizeg a hó
s olvad.

A nap lassan
múlik;
kibukkan
s elbúvik.
Csönög-csöng a jég a fákon.
Megaagyott könnyű karácsony
egyedül
szánra ül.
A nap lassan
múlik.

Simonyi Imre

SZÜLETÉSNAPOMRA

Ülj hát a pusztá földre.
— Deresedsz már te is rokon.
Felelted a holdtölte,
benned a remény bujdokol.

Nem vagy már ifjú ember —
Az esztendő is őszülőben —
E borostás november
vakarózik egy lúcfenyőben.

Mégse gondold az elmúlás
felől — hisz dologod még akad:
ez alkonyati látomás-
ban jól ki sem sírtad magad...

tek ezt a verset. Intett a reflektor felé, és hangosan, és nem is dadog-va, egyáltalán nem dadogva szavalt, szakadtak szájáról a szavak, zenélve, furcsán zenélve, mintha bugyboré-kolna a vér. A színpad lassan első-tétült, csak ő állt a közepén, a reflektor hűvösülő fényében, és az utol-só szavaknál, ahogyan megbeszélték, a sötét, nagyon sötét függőnypadlás-ról, mint hatalmas vattapelyhek, hul-lani kezdett a hó.

3.

A kiskutya délelőtt kódorgott el. Az előszobában ugrált egy kintfelej-tett papucs körül, amikor nyílt az ajtó. — Végre, itt a tévészere-lő — mondta a nadrágos gazda a szok-nyásnak —, mégiscsak rendes em-berek ezek. Megiszik egy pohárral, ugye — kérdezte. — Meg, de nagyon sietek — válaszolt az idegenszagú, az asszony beszaladt a konyhába, a férfiak a szobába indultak, s résnyi-re nyitva maradt az ajtó.

Most már fázott, nagyon fázott a kiskutya. Végigfutkározta az utcákat, s valamikor, ebéd után, amikor a vá-rok ebédke illatával lett tele, elvesze-tette a nyomot. Ijedten ugrott félre az autók elől, két gyerek megkergette, vonítva szaladt a biztonságosabb mellékutak melyébe.

Már kisebbek voltak a házak, men-tükben árok kanyargott, hosszú ke-rítések idegensége rémítette, és egy-szer valami megcsiklandozta az or-rát. Prüsszentett egyet, és oldalt ug-rott. Felnézett, s ekkor ismét hideg-ség érte az orrát. Nagy fehérré pely-hek ültek meg szeme fölött a szőrö-kön, s lassan olvadozva, benedvesí-tették pofácskáját.

Aztán fehér lett az egész föld, a házak is, szél támadt. Sötétedett. A kiskutya fáradtan ült le, egész nap

nem evett, egy simogató kezét szere-tett volna találni, mindegy, kiét, de az az utca néptelen volt. Kigyúltak a villanyok, a kerítések mögött hata-lmas kutyák vicсорogtak. Rázták lán-cukat, üvöltöttek, s a kiskutya sza-ladt, szaladt, neki a fehérítő, csillámló vi-lágnak, oda, ahol nem volt se ház, se ég, csak a fák sora jelezte a ka-nyargó utat.

Valami azt súgta akkor a kisku-tyában egészen belül, hogy vissza kellene fordulni, de mögötte újra felugrott egy házörző valahol, s ő megállt tétozáva. Talán sírt is, mert az állatok is tudnak sírni, ha na-gyon egyedül vannak, mikor hirtelen fény csapott a szemébe, félreugrott volna, futott, de fogta a fény az úton. Vonított egyet, csak egy pil-lanat volt az egész, s az autó kissé megdőccent.

— Fogadjunk, hogy nyúl volt — mondta az egyik férfi. — Jó lenne vacsorának, imádom a vadast.

— Ugyan — mondta a másik —, kóbor kutya volt, láttam. Egészen kicsi kutya. Ez lett volna a má-sodik karácsonya.

4.

A hó vagyok. A magasságok ma-gasában születek, szállok, szállok, mert könnyű vagyok, mint a gyere-kek nevetése és a virágok halála. Szállok, hullok, megérkezem. Néha egy kinyújtott kézen telepszem meg, a kéz magába zár, s mire kinyílik, már nem létezem. A kisgyerekek cso-dálkozva nézi tenyerét, szomorú lesz, mert még nem ismeri törvényeimet. Aztán fölcsillan a szeme, a földre nyúl, ahol már eggyé lettünk, mi so-kan, golyóvá formál, kipírul az ar-ca. Anyjához szalad, ő rámnéz, igen, mondja, látod, ez a hó. S én megint

repülök, megrázom a faágat, szét-porlok, és elvegyülök önmagammal. Fiatal vagyok és nagyon öreg. Most születtem, de emlékezem. Mert történelem vagyok. Végtelen mező-kön feküdtem valamikor, láttam se-regeket, a katonák fáradtan vonszol-ták magukat, egy-egy elesett, én be-fedtem az arcát, hogy ne lássa a ha-lált. Csapdákat készítettem az ágyúk-nak, acéltüstük elsüllyedt, mozdulat-lanul álmodott, csövíkbe belefész-velt a fehérség. Voltam bújtatója a menekülőnek, árulója az üldözőnek. Bemocskolt a vér, a sár. De mindig újrászültek fehérnek.

Kétarcú vagyok. Érintésemre meg-borzong a kéz, hideg vagyok, halál az egyedül maradóknak. De létem melegen őrzi a földet. Eleresztem magam, hullok, mezőket teríték be, védem a magvakat. Ráfagyok az utakra, káromkodnak a kocsisok, a sofőrök, a házmesterek, de én ke-nyér is vagyok, karácsonyi kalács a hólapátolóknak.

Ünnep vagyok. Virág a fenyőfá-kon, csipke a tornyokon és búra az utcalámpán. Este, ha kigyúlnak a fénycsók, mint lepke kerengem körbe a villanyt, az ablakon félrehúzzák a függönyöket, kilesnek, nagy szemük-kel befogadják varázsom a gyere-kek. És kinéz az asszony is, arca pi-rosan lángol a konyhai forróságtól, nézd csak, mondja a férfinak, fehér karácsonyunk lesz.

A hó vagyok. Megjövök játéknak, nevétesnek. A tudós megméri ma-gasságom, térképet rajzol, megszólal-nak a telefonok. Aztán fölveszi ka-bátját, hazaindul, szétdőrzöl az ar-cán, és viszi lényegemet a kigyúló lámpák fénykörébe. És megenyhül a diplomaták arca, a pilóták elfelej-tik a bombát, a szírelnák a riadót. A levegő tiszta, nyugodtak a házak. A gyerek kezébe veszi pelyheimet. Cso-dálkozik. Emberi a világ.